

ÉPÍTŐ IFJÚSÁG MŰVE

Irta: Pap József

Ha vasútépítővel beszélgetsz s tábori életről, munkáról kérdezed, mosolygó tekintettel röviden, szinte gyanús-hiányosan csak annyit mond a Vonalról visszatérő: nagyon jó; finom; gyönyörű vagy ha higgadtabb természet, hát röviden csak így szól: jó! De az a jó úgy buggyan ki szájából, mint amikor a megcsalódosodott fiatal apa a kérdésre, hogy mi lett a kis jövevény, azt feleli: fiú!...

Ha magam is nem töltöttem volna ott a szüinidőt; ha a puha közönyből az első vérhólyagomon és nyilallásomon kezdve a közös nekilendüléseken és hajrákon át a munka föloldó és közösségbe emelő hatása alatt az alkotó emberi erő érzetéig, tudatáig el nem jutottam volna, talán én is gyanúsnak, hamisnak vélném e kurta feleletet; de így ezzel az élménnyel és tudattal magyarázatot találtam és meg is felelek erre a furcsa jelenségre...

Hogy volt, milyen volt? Jó volt csak hamar elmúlt: rövid volt — hangzik a bővített válasz. Azazhogy, csak hazajövetelkor tűnt rövidnek, mert ahogy visszaemlékszem: nagyon hosszú kellett, hogy legyen, hiszen annyi kép, emlék tódul emlékezetembe... S éppen itt a bökkenő: ezt csak úgy kapásból elmondani a kérdezőnek... Nem. Előbb rendeznem kell, hogy elmondhassam. Eddig én is csak nyilatkoztam: jó volt!

Kezdem az első találkozással, az első valódi találkozással, ott Dobojon túlnan, amikor először tárult szemünk elé az új töltés és mellette a fehér barák-táborok, amelyek aztán végig váltogatták egymást. Lakói kifutottak a tágas térre, integettek és hurráztak nekünk — újanjötteknek. Végig a sziklás hegyoldalakon és bevágásokon feliratok — feladatváltások — szakadatlan vonala... A sárgás tarka töltés mellett haladunk: mi tesszük a nagyobb kerülőket. Szembe velünk tajtékosan fut a Boszna. Tulsó partján az antik kapubejáró mögött megpillantjuk Hellas új »építő isteneit«! Zúgtak-e már ilyen üdvözlő szavak Boszna nyugtalan habjai felett, mint amit mi küldtünk át a görög ifjaknak: és rivalgtak-e úgy a regés sziklák, mint amikor hőseivel Vranduk tárulkozott élénk!...

Itt egy külön világ nyílt meg. Akaratlanul is ujjongsz, harsogsz társaidal... És mégis... még ez sem a valódi Ifjúsági vasútvonal: ennyit megírna belőle a kívülről szemlélő is.

Mi mégtöbbet kaptunk belőle!

Az első napok fájdalmait: a hólyagokat, töréseket: nézetek, felfogások és hajlamok összeütközését egymással és a közösséggel, a közösségi, tábori életmóddal. Az összeszorított ajkat, a dokkot kaptuk, amellyel a tollhoz szokott puha kezű legények-lányok versenyre keltek a terhes talicskákkal... És még sok mást leltünk itt meg, mert a borsóként röpülő szavak itt terhes valóságban sorakoztak fel...

Hunyorogsz és gyanakodva kérdekd: honnan és mire föl ez a nagy nekilendülés, lelkesedés? Hiteles beszámolót vártál tőlem. Épp azért írom így — ahogyan volt. Nem ködnépekről és légvárakról beszélek.

Tudnunk kell először is, hogy minden vasútépítő, ifjú és lány az első napokban megismerkedünk a Prugával. Megtudja, hogy az Ifjúsági vasútvonal amely az ország leggazdagabb bányakincseit: széntelepeit és ércmezőit köti össze a fővonallal, Samactól Szarajevóig, tehát a közép-boszniai térségen vonul végig 238 km hosszúságban. Kiépítésével lehetővé válik

a Szarajevó—Zenica között elterülő 900 négyzetkilométeres széntelepek és más újabb — egymillió tonnára rúgó — széntelepek föltárása és kibővítése. Tudja azt, hogy a régi Jugoszlávia vastermelésének 95%-át ez a térség adta s az új vonallal meg lesz a lehetősége a fokozottabb kihasználásnak és új bányák nyitásának. Ezeken kívül nagy kiterjedésű színes-fémtelepek is vannak itt: króm (144 km²) magnezit és mangán is. Különböző építőkövek is lelhetők a térségben, így a kohányi cementkő és a doboji mészkő nagy jelentőségű lesz, mint építőiparunk bő nyersanyagforrása.

Tudatában van annak is a vasútépítő, hogy az Ifjúsági vasútvonal ötéves tervünk első évének legnagyobb műve, amely alapja lesz nehéziparunk kiépítésének, alapja az iparosításnak és villamosításnak s kiapadhatatlan gyersanyagforrása más iparágaknak, amelyek a nehéziparral párhuzamosan fognak kifejlődni.

De megtudja azt is, hogy az új vasút kiépítése hatalmas természeti akadályokba ütközik, hogy fel kell építeni tizenhét nagy hidat, átfúrni hét alagutat, bevágásokat, átereszeket hasítani, mocsarakat lecsapolni, patakok folyását megváltoztatni és néhol tíz méter magasba is felemelni az új vasúttöltést... És mindezeket nem a legkorszerűbb műszaki eszközökkel megvalósítani sokszor csupán az emberi nyers erő latbave-

Hangya András: Vasútépítők

tésével — ez az a valóság, amely előre lendíti a fiatal építőket és az a tudat, hogy hősies vállalkozásukkal és odaadásukkal megkezdői lettek annak a műnek, amely átformalja hazánk arculatát és megváltoztatja az emberek lelkületét — nem a megvalósított tervvel, hanem megvalósításával építésével! párhuzamosan — tehát hogy ők mintaképei ennek az új embernek. Ezért ha az építők öntudatáról beszélnek, mindig erre a reális »vonali öntudatra« kell gondolni. . . .

Igen ám, de ez nagyon általános jellemzés. Maradjunk meg a mi portánkon: mi vajdaságiak vagyunk és magyarok. Más a hagyományunk, más a munkaütemünk, természetünk stb.

Igen, a munkaütemünk különbözik, a természetünk is, mint ahogy más volt a svédé, bolgáré, angolé, görögé, franciaé, dáné, albané, az afrikaié, a palesztinai arabé: más-más vidékek élmények képét hordják magukban és mégis egyesek tudtak lenni az építésben, az alkotásban, az ünnepségen, vagy a tetovói réten, ahová a prágai ifjúsági világkongresszus megnyitásakor gyűltek — és gyűltünk mi is — össze, szerte a vonalról. És teljesedett a költő vágya: találkoztunk az eszmebarrikádokon. Itt meakulpázott az angol leány, hogy ideje már bevonni az imperializmus zászlaját, a dán ifjú, hogy hallásból hazugságot írt rólunk a nyugati sajtóba: a magyar Vince barátságot fogadott és testvériséget Sztancsó a bolgár: harcokról beszélt a görög ifjú és ujjáépítésről az albán.

Később még közelebb férköztem a külföldi brigádokhoz. Egy este meglátogattuk a »Petőfi Sándor« brigádát. Szétszóródva botorkáltunk az új vasúttöltésen. A sötétben csak szétfolyó dalaink tartották össze menetünket. Én hátra-hátra néztem. Mögöttünk Zenica világolt. Az öntődék felvillanó halványkék fénye megremegett a lomhán terpeszkedő füstfelhőkön. A Bosznán épülő hidpillérek fölött fehér fényár környeskörül a hegyek sötét mozdulatlanságában. Bosznia képe ez: az alágyított katalanunk, melyben újjuló élet forr, izzik, kavarog. Régi tanárom jutott eszembe, aki pulykavörösen rikácsolta szerb tanuló társainak: »neveletlen csúrho, nem vagyunk a Balkánon!« S ime a hon, amely őt annyira nem — Balkán-módrá nevelte most ide küldi nevelődni »világ-forgató« fiait. . . . Sok mindent megtudtunk odaáról. — Jaj, fiúk én csak egy éve vagyok a kollégiumban, azelőtt nem is tudtam ezekről a dolgokról, nem is felülhetek hát nektek mindenre. — mondta Aranka pirulva — de ott van Árpád, a Györfly kollégista. S valóban Árpád beszélt: földreformról, kollégiumokról, az ifjúságról, kedvenc íróinkról s a remokrácia súlyos harcairól, mert bizony — mondta — odahaza sokan csak testben vannak otthon, lelkük talán nincs is.

Címeket kaptunk-adtunk: sokat fogunk írni egymásnak. —

Később új erő — és lelkiprobán estünk át. A vracai híd építését bízánk ránk. Az alapon a bűvárharang fenekén kezdtük a munkát. Övig süppedtünk a sáros lébe. Kezünkkel vájtuk és vödrökben vontattuk fel a cuppogó sarat — így közeledtünk a sziklás folyófenékhez. Ott csákkánnyal és kompresszorral türekedtünk tovább a párosos mélységben. Itt megint magyarázgatnom kellene, mert ezt a munkát énekszóval csináltuk! Olyanok voltunk mint a Dante Poklában a pénzhajhászok: lucskosak, sárosak. . . . Mégis, valaki dalolni kezdett és bűgött utána az egész harang. Erről nem lehet prózában írni: ez költemény. Annak is a kezdete: mélység. Ott fejeződik be, amikor a beton öntéssel a pillér tetőjére érünk. A fehér deszkákból készült formát, amely olyan mint a

frissen rakott gyanta-szagú máglya, egy sereg fiatal áldozó lepi el: ve-rejtéssel áldoznak a munka máglyáján. Arcukon, pillájukon megköt a cementpor, tüdejük piheg, szívük lázasan dobog, de fönn a pillér tetején már érzik a szebb holnapot hozó vonatok dübörgését.

Éjjel fejeztük be az első pillért. Még nem jött el a váltás ideje. Gyurka, a parancsnokhelyettes most az egyszer nem talált semmi mel-lékmunkát. Tüzet raktunk, körülültük. Kis ünnep vagy ünnepség volt ez. Énekelgettünk. Egyszerre csak idegen arcokat világítottak meg a lán-gok. A francia »Colonel Fabien« brigád tagjai vettek körül bennünket. Most érkezett meg számunkra az élelem, azt cipelték a zsákokban. Kö-szöntjük őket, mire közénk telepednek, Fölváltva szól szlávul, magyarul és franciául a dal. Azután megered a beszéd, valami ősi kezdetlegessé-gel, mert gyenge nyelvtudásunk miatt a francia, orosz mellé kezünket is igénybe kell vennünk. Bangu, a délafrikai néger is közöttünk van. Be-szélnek Fabienről, a 24 éves péklegényről, aki az első ellenállási csoport-tokt szervezte: a mesterségesen szétszaggatott francia ifjúságról: Ban-gu honáról, a gyarmatokról; azután az irodalomról, Aragonról és csodá-lattal mirólunk. Többet tudnak rólunk, mint mi magunk....

Akik csak filmekről ismertük a franciákat, kicsit meglepődünk, meg-illetődünk s az az érzésünk támad: milyen egyszerűek és emberiek az emberek. Ugyanazok a gondolataik problémáik, mint a mieink, mint bár-melyikünké itt a Vonalon. Nézed a pattogó tüzet. Gondolkodol. Mi na-gyot tehetsz a világon ebben a kézzel fogható egyszerűségben. Alkoss, dolgozz: a közösségen keresztül szépítsd a magad és az utánunk követ-kezők jövőjét!...

Nekik is vannak partizán énekeik, sőt még táncuk is, hasonló a Titó-kólóhoz, valamivel szelídebb. Körjük állunk s könnyedén ropjuk velük.

Táborunk felől halk énekszó hallik. Jön a váltás. Cihelődünk. Bú-csúzkodunk. Nehezellik a zsákokat. Valamelyik szemfüles közülünk elő-keríti a pályakocsit, rápakolunk. Most már mosolyogva tolják az élelmet. A kis Pierre terhétől mentesülve hálásan pislog felénk.

Mégégszer elköszönünk:

Aurevoir — a viszontlátásra....

A kanyargó töltésen iparkodunk Rádóval, a bajmoki telepes fiúval a bolgár brigád tábora felé. Ünnepre megyünk, a bolgár brigád ünnepére. Ma veszik át a legnagyobb kitüntetést: a szakasz vándorzászlaját.

A multról beszélgetünk. Likából jöttek, a Velebit alól. Az olaszok és usztasák felgyújtották a falujukat. Aki nem menekült legyilkolták.... Két bátyja partizán volt; ők az erdőben bujdosnak. Most a földművelő szövetséget tagjai Bajmokon.

— Ahogy dolgozol, úgy élsz s ahogy akarsz úgy dolgozol a szövet-kezetben: többet — kevesebbet, téled függ. A mi családunk jól kijön. — mondja.

— Hogy vagytok a magyarokkal?

— Most már jobban. Eleinte idegenek voltunk....

Más brigádok kiküldöttei is csáflakoznak hozzánk. Ahogy megérke-zünk, a felsorakozott brigád hurrával fogad bennünket. Sztancsó, a pa-rancsnok felvezet mindnyájunkat a díszemelőnyre. Rövid beszédek, méltatások, Átadják a legjobb brigádnak járó vándorzászlót és váratlanul kihirdetik, hogy harmadszor is elnyerték a »rohambrigád« címet. Az ed-dig feszes sorok megbomlanak. Az elől állók felrohannak hozzánk, vál-ljukra kapnak bennünket és körülhorodznak a táborban.

Dob perdül különös keleti dobogással, ének zendül és már fonódnak is tüzes kólóba a fiúk és leányok. Aztán szétválnak és új táncba kezdenek. Zsong az egész tábor, mint a méhkas....

Sztancsó brigádunk felől érdeklődik. Megmondom, hogy nagyrészt magyarok vagyunk. Fölcsillan a szeme az egész szakaszon ismeretes, hogy milyen testvéri viszonyban voltak a »Vasvári brigáddal«. — Már vagy 40 levelet kaptunk tőlük, mióta elmentek: nagyon jól voltunk velük — mondja sugárzó arccal. Valami nagyon szépet, kellemeset szerettem volna neki mondani. Olyan dicséret félt a tisztán megőrzött egészséges népi szellemükért, elragadó lendületükért, testvéri ragaszkodásukért, de nem találtam rá kifejező szavakat. Csak szótlánul megszorítottam a kezét. Hirtelen megölelt.

Úgy éreztem, egész Bulgária dobog a szívemen....

Fentről, a hegy horpaszába vájt Dimitrov-kép mosolyogva nézett le ránk....

Napokban Belgrádban jártunk. Az állomás felé igyekeztem, a Terazián át. A tömérdek idegen között hirtelen ismerős arcot pillantottam meg. Jacques volt, a belga csoport tagja. Megérkezésükkor tanakodtunk, társaimmal, hogy fiú-e vagy leány. Ugyanis hosszú göndör haját viselt és csatokkal tüzdelte fel. Bár ránézve nem volt kötelező, később levágatta, pedig nagyon szerethette.... Emlékszem zsebkendőt csavart tenyerére, úgy tolta a talicskát. Egészen megemberesedett! Melléje lépek. Ő is megismer, pedig ott csak látásból ismertük egymást. Gyenge nyelvtudásommal elmondom, hogy iratkozni jöttem az egyetemre s most az állomás felé tartok. Ő is most indul hazafelé. Volt Zeletniken s látta a pionir vasutat is....

— Hogy tetszik Beograd? — kérdem.

Tekintetét végighordja a szinte nappali fényárban tündöklő Teraziján s a vasútépítők megszokott kurta feleletével válaszol:

— Divno!

— Látod, ezt a fényt visszük le a Vonal mellé: szerte Boszniába....

Összemosolygunk. Indulni készülök. Sok szerencsét kívánok neki és társainak. Felémnyujtja kezét:

— Dovidjenja!

Felkapom a fejem. Tüzesen néz a szemembe. Aztán mintha azt akarná kérdezni: mi van ezen csodálni való?

Persze, semmi csodálni való: jövőre viszontlátjuk egymást, ha nem vele, hát valamelyik honfitársával. Mindegy. Az is olyan lesz, mint ő: építeni jön....

Vasutat? Békét? Testvériséget? —

Az is mindegy.

— Viszontlátásra!...

